

Lived Experiences of Tabriz University Faculty Members About Information Anxiety and Its Consequences: A Phenomenological Study

Ali Imanzadeh

*Corresponding author, Associate Professor of Education, University of Tabriz, Tabriz, Iran.
E-mail: aliimanzadeh@tabrizu.ac.ir

Maryam Marandi Heidarloo

Assistant Professor, Department of Educational Sciences, Farhangian University, Tehran, Iran.
E-mail: m.marandi@cfu.ac.ir

Abstract

Objective: One of the emerging problems and challenges that appeared with the growth and expansion of new technologies and the emergence and growth of new philosophical schools, including post-structuralism, is information anxiety. Post-structuralism is one of the emerging schools that has outstanding views on knowledge and the growth of the rhizomatic knowledge. This type of anxiety, which is mainly a type of epistemological crisis, has arisen in the shadow of the expansion of rhizomatic thinking. The purpose of this research is to analyze the perceptions and experiences of Tabriz University faculty members from information anxiety and its dimensions and consequences.

Methodology: The method used in this research is qualitative paradigm and interpretive phenomenology. The participants in this research were 20 faculty members of Tabriz University who were selected through purposive sampling. Data were collected according to in-depth, individual and semi-structured interviews, and the interviews continued until data saturation. After the written implementation of the interviews, the data of the interviews were analyzed based on the hermeneutic approach and based on the method of Dickelman, Tanner and, Allen (1989).

Findings: From the analysis of the experiences of faculty members of Tabriz University, 513 codes, 4 main themes: the nature of the profession (job culture, job promotion, professional interaction, knowledge production), Intervening factors of information anxiety (large volume of information and lack of time, emergence of new technologies, fear of losing important information, inability to manage the cognitive system, culture of sharing knowledge and achieving findings) Consequences of information anxiety (anxiety and mental anxiety, feelings of loneliness, decision-making crisis, professional performance and accumulation of professional duties) and information anxiety management strategies (improving cognitive and metacognitive skills, improving information evaluation skills, improving media literacy, self-care and self-restraint and skill management) were achieved.

Conclusion: Considering the job nature of university faculty members and the fact that this group is more exposed to information anxiety and this anxiety can affect their job performance, it is possible to adopt strategies such as the development of cognitive and metacognitive skills, information management. So, the promotion of the epistemological system can reduce information anxiety in them.

Keywords: lived experiences, faculty members, information anxiety, phenomenological study

Article type: Research

How to cite:

Imanzadeh, A., & Marandi Heidarloo, M. (2024). Lived Experiences of Tabriz University Faculty Members About Information Anxiety and Its Consequences: A Phenomenological Study. *Library and Information Sciences*, 27(4), 55-79.

ARTICLE INFO

Article history:

Received: 26/10/2024

Received in revised form: 24/12/2024

Accepted: 05/01/2025

Available online: 08/03/2025

Publisher: Central Library of Astan Quds Razavi
Library and Information Sciences, 2024, Vol. 27, No.4, pp. 55-79.

© The author(s)

تجربیات زیسته اساتید دانشگاه تبریز از اضطراب اطلاعاتی و پیامدهای آن: مطالعه‌ای پدیدارشناسانه

علی ایمان زاده

*نویسنده مسئول، دانشیار گروه تعلیم و تربیت، دانشگاه تبریز، تبریز، ایران. رایانامه: aliimanzadeh@tabrizu.ac.ir

مریم مرندی حیدرلو

استادیار گروه آموزش علوم تربیتی، دانشگاه فرهنگیان، تهران، ایران رایانامه: m.marandi@cfu.ac.ir

چکیده

هدف: یکی از مشکلات و چالش‌های نوظهور که با رشد و گسترش فناوری‌های جدید و ظهور و رشد مکاتب فلسفی جدید از جمله پسا ساختارگرایی ظاهر شد، اضطراب اطلاعاتی است. پسا ساختارگرایی یکی از مکاتب نوظهوری است که در باب دانش و رشد ریزومی دانش دیدگاه‌های برجسته‌ای دارد. این نوع اضطراب که عمدتاً یک نوع بحران معرفت‌شناختی است، در سایه گسترش تفکر ریزومی به وجود آمده است. هدف پژوهش حاضر، واکاوی ادراکات و تجربیات اساتید دانشگاه تبریز از اضطراب اطلاعاتی و ابعاد و پیامدهای آن است.

روش‌شناسی: روش مورد استفاده در این پژوهش از نوع پارادایم کیفی و از نوع پدیدارشناسی تفسیری است. شرکت‌کنندگان در این پژوهش، ۲۰ نفر از اعضای هیئت علمی دانشگاه تبریز بودند که به صورت نمونه‌گیری هدفمند انتخاب شدند. داده‌ها با توجه به مصاحبه‌های عمیق، فردی و نیمه ساختاریافته گردآوری شد و تا زمان اشباع داده‌ها، مصاحبه‌ها تداوم پیدا کرد. پس از پیاده‌سازی مکتوب مصاحبه‌ها، داده‌های مصاحبه‌ها بر اساس رویکرد هرمنیوتیک و بر اساس روش دیکنمن، تانر و الن (۱۹۸۹) مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند.

یافته‌ها: از تجزیه و تحلیل تجربیات اعضای هیئت علمی دانشگاه تبریز ۵۱۳ کد، ۴ مضمون اصلی ماهیت حرفه (فرهنگ شغلی، ارتقای شغلی، تعامل حرفه‌ای، تولید دانش)، عوامل مداخله‌گر اضطراب اطلاعاتی (حجم زیاد اطلاعات و کمبود زمان، ظهور فناوری‌های جدید، ترس از دست دادن اطلاعات مهم، ناتوانی مدیریت نظام شناختی، فرهنگ اشتراک دانش و دستیابی به یافته‌های علمی نوین)، پیامدهای اضطراب اطلاعاتی (تشویش و اضطراب ذهنی، احساس و انبساط‌ناهی، بحران تصمیم‌گیری، عملکرد حرفه‌ای و انباشت وظایف حرفه‌ای) و راهبردهای مدیریت اضطراب اطلاعاتی (ارتقای مهارت‌های شناختی و فراشناختی، ارتقای مهارت‌های ارزیابی اطلاعات، ارتقای سواد رسانه‌ای، خودمراقبتی و خویش‌داری و مهارت‌های مدیریت) حاصل شد.

نتیجه‌گیری: با توجه به ماهیت شغلی اعضای هیئت علمی دانشگاه و این که این قشر بیشتر در معرض اضطراب اطلاعاتی هستند و این اضطراب می‌تواند عملکرد شغلی آنان را تحت تأثیر قرار دهد، می‌توان با اتخاذ راهبردهایی نظیر رشد مهارت‌های شناختی و فراشناختی، مدیریت اطلاعات و ارتقای نظام معرفت‌شناختی فرد، اضطراب اطلاعاتی را در آنان کاهش داد.

کلیدواژه‌ها: تجربیات زیسته، اساتید دانشگاه، اضطراب اطلاعاتی، مطالعه پدیدارشناختی

نوع مقاله: پژوهشی

استناد:

ایمان زاده، علی؛ مرندی حیدرلو، مریم (۱۴۰۳). تجربیات زیسته اساتید دانشگاه تبریز از اضطراب اطلاعاتی و پیامدهای آن: مطالعه‌ای پدیدارشناسانه. *کتب‌داری و اطلاع‌رسانی*، ۲۷(۴)، ۵۵-۷۹.

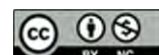
تاریخچه مقاله:

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۸/۵ تاریخ ویرایش: ۱۴۰۳/۱۰/۴ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۱۰/۱۶ تاریخ انتشار: ۱۴۰۳/۱۲/۱۸

ناشر: کتابخانه مرکزی آستان قدس رضوی

کتب‌داری و اطلاع‌رسانی، ۱۴۰۳، دوره ۲۷، شماره ۴، شماره پیاپی ۱۰۸، صص. ۵۵-۷۹.

© نویسندگان

مقدمه و پیشینه نظری

رشد علم و فناوری، پیامدهای گوناگونی را در زندگی بشری به ارمغان می‌آورد. برخی از این پیامدها مثبت و برخی نیز از وجه منفی برخوردارند. اضطراب اطلاعاتی یکی از اضطراب‌های نوظهوری است که دامنه آن از سایر اضطراب‌ها گسترده‌تر و برجسته‌تر است (الیوزبکی و هانا، ۲۰۲۲). به صورت رسمی این نوع اضطراب در اندیشه‌های ریچارد ساول وورمن ظاهر شد (لین و دیگران، ۲۰۲۱)، ولی قبل از آن فرانسویس بیکن به نوعی غیررسمی به آن اشاراتی داشته است. بیکن به این امر اشاره کرده بود که با افزایش دانش، انسان دچار اضطراب شده و این نوع اضطراب در فرد افزایش پیدا می‌کند (تسای و وو، ۲۰۲۱). از دیدگاه ریچارد وورمن که به نوعی آن را مبدع اصلی این نظریه عنوان می‌کنند، اضطراب اطلاعاتی یک پدیده سیال است که دائم در حال تولید است. از دیدگاه این نظریه‌پرداز اطلاعاتی، افزایش شکاف بین آنچه می‌فهمیم و آنچه فکر می‌کنیم باید بفهمیم، بیانگر اضطراب اطلاعاتی است. این سیاه‌چاله بین داده‌ها و دانش است و زمانی اتفاق می‌افتد که اطلاعات به ما نمی‌گویند چه می‌خواهیم یا چه باید بدانیم (نوید و انور، ۲۰۲۲). هر چقدر این شکاف بیشتر شود میزان احساس اضطراب اطلاعاتی هم بیشتر خواهد شد. اضطراب اطلاعاتی، اضطراب جدیدی است و ممکن است در طبقه‌بندی‌های مرسوم از اضطراب قابل گنجاندن نباشد. این نوع اضطراب با اضطراب‌هایی نظیر اضطراب کتابخانه‌ای، اضطراب اینترنت، اضطراب جستجوی اطلاعات و ... نزدیکی دارد (ایمان زاده، بیرامپور و مرندي، ۱۴۰۳). طبق پژوهش‌های صورت‌گرفته اضطراب اطلاعاتی تفاوت‌هایی بنیادین نیز با این نوع اضطراب‌ها دارد. اضطراب کتابخانه‌ای که بیشتر در محیط‌های آموزشی ایجاد می‌شود، به طور خاص منجر به ترس، استرس یا اضطراب افراد هنگام استفاده از کتابخانه یا شرکت در پژوهش‌های کتابخانه‌ای می‌شود، اشاره دارد. این اضطراب می‌تواند به دلیل عوامل مختلفی از جمله ناآشنایی با منابع کتابخانه، ترس از کمک خواستن از کتابدار، احساس غرق‌شدن در یک مجموعه فیزیکی یا دیجیتالی بزرگ باشد (دیلینیکا، ۲۰۰۲). می‌توان چنین بیان کرد که اضطراب کتابخانه به احساس ناراحتی مراجعان مرتبط با فضای فیزیکی کتابخانه اشاره دارد و معمولاً هنگام تعامل با منابع، خدمات و کارکنان کتابخانه در یک کتابخانه خاص تجربه می‌شود (جیائو و آنوگیوز، ۲۰۰۴). اضطراب اینترنت به وضعیتی اطلاق می‌شود که شخص نسبت به استفاده نادرست و یا بیش از حد از اینترنت وابستگی و اضطراب داشته باشد و ناشی از استفاده ناکارآمد و زیاد از اینترنت است (الیوزبکی و هانا، ۲۰۲۲).

1. Al-Youzbaky & Hanna
2. Lin, S., Cheng, K. & Chuang, S. H.
3. Tsai & Wu
4. Naveed & Anwar
5. Dilinika
6. Jiao & Onwuegbuzie

اضطراب جستجوی اطلاعات به نوبه خود، اضطراب کتابخانه، اضطراب اینترنت و ... را نیز شامل می‌شود؛ ولی محدود به این‌ها نمی‌شود. اضطراب جستجوی اطلاعات، مفهومی گسترده‌تر است که به احساسات منفی مرتبط با دوره جستجوی اطلاعات که فراتر از فضای فیزیکی کتابخانه است، اشاره دارد که ممکن است شامل اضطراب کتابخانه و ... باشد؛ اما محدود به این‌ها نیست (نوید و انوار، ۲۰۱۹) و شامل انواع مختلفی از اضطراب در هنگام جستجوی اطلاعات است، به مانند منابعی از جمله کتابخانه، وب و انسان (الیوزبکی و هانا، ۲۰۲۲). از منظر کلی‌تر، اضطراب اطلاعاتی اعم از اضطراب جستجوی اطلاعات است و در واقع اضطراب اطلاعاتی، اضطراب جستجوی اطلاعات را در برمی‌گیرد (لی؛ ۲۰۲۲). اضطراب اطلاعاتی، اضطراب‌های دیگر مرتبط با برخی جنبه‌های دیگر اطلاعات مانند: تعریف وظیفه، تشخیص نیاز، دسترسی، درک، ترکیب، ارزیابی، استفاده و غیره نیز می‌شود. از منظر دیگر، برخی از این تفاوت‌ها ریشه در مبدأ شکل‌گیری آن دارد. به اعتقاد دیلینیکا^(۲۰۲۳)، اضطراب کتابخانه‌ای در حوزه علم کتابداری و اطلاع‌رسانی پدید آمد، در حالی که واژه اضطراب اطلاعاتی از رشته علوم رایانه به وجود آمد. بلوندل و لمبرت^(۲۰۱۴)، اضطراب اطلاعاتی را ترکیبی از اضطراب کتابخانه‌ای و اضطراب فناوری اطلاعات تعریف کردند. از دیدگاه نوید و انور (۲۰۱۹) اضطراب اطلاعاتی گسترده‌تر از اضطراب جستجوی اطلاعات بوده و اضطراب جستجوی اطلاعات هم اعم‌تر و گسترده‌تر از اضطراب کتابخانه‌ای است.

اضطراب اطلاعات به عنوان حوزه کلی است و اضطراب جستجوی اطلاعات به عنوان زیرمجموعه‌ای از این حوزه دیده می‌شود و اضطراب کتابخانه به عنوان زیرمجموعه دیگری از اضطراب جستجوی اطلاعات، به ویژه در رابطه با عوامل ایجاد اضطراب در هنگام تعامل با منابع اطلاعاتی در کتابخانه است. به عبارت دیگر، اضطراب کتابخانه زیرمجموعه‌ای از اضطراب جستجوی اطلاعات است و اضطراب جستجوی اطلاعات به نوبه خود زیرمجموعه‌ای از تمام اضطراب‌های اطلاعاتی ممکن است. به این ترتیب، وجود حالت‌های اضطراب اطلاعاتی به غیر از جستجوی اطلاعات دلالت دارد. بنابراین، اضطراب اطلاعات مفهومی است که اضطراب جستجوی اطلاعات را در برمی‌گیرد، اما محدود به آن نمی‌شود. اضطراب جستجوی اطلاعات، به نوبه خود، اضطراب کتابخانه را در برمی‌گیرد اما محدود به آن نمی‌شود.

یکی از مسائل مطرح در اضطراب اطلاعاتی، چرایی و علل ظهور اضطراب اطلاعاتی است. در باب علل ظهور

این اضطراب دلایل متفاوتی ذکر شده است ولی وفور اطلاعات^(شدرف؛ ۲۰۰۱)، پیدایش علوم و دانش‌های

1. Li

2. Dilinika

3. Blundell & Lambert

4. Abundance of information

5. Shedrof

جدید (اکلف، ۲۰۱۳)، عدم وجود مهارت‌های مدیریت اطلاعات (ایمان‌زاده و مرندي، ۲۰۱۳)، سرریز اطلاعاتی و انفجار دانش (خوتیماه و روسیجونو، ۲۰۲۴؛ ایمان‌زاده، بیرامپور و مرندي، ۱۴۰۳)، ناتوانی در تمییز اطلاعات درست از نادرست و عدم شناسایی منبع اطلاعات (سوگیلار^۳ و دیگران، ۲۰۲۴)، نگرش منفی فرد نسبت به توانایی خود در پیدا کردن و تحلیل اطلاعات (کنهیم، ۲۰۰۱)، تنوع ارتباطات اطلاعاتی (باودن و رابینسون^۵، ۲۰۰۹) از جمله علل اضطراب اطلاعاتی است. از دیدگاه شدروف (۲۰۰۱) رشد اطلاعات سریع و ثابته‌ای است و رشد سریع این اطلاعات نیازمند افرادی است که از قدرت تمییز اطلاعات برخوردار بوده و بتوانند در تمییز اطلاعات درست از نادرست از مهارت بالایی برخوردار باشند. از دیدگاه وورمن عوامل اصلی این اضطراب درک نکردن اطلاعات، تعصب نسبت به مقدار اطلاعاتی که باید فهمیده شود، ندانستن این که اطلاعات خاصی (اطلاعات مورد نیاز) وجود دارد، ندانستن منبع دریافت اطلاعات و قابلیت‌های فناوری مدرن است (وورمن^۶، ۱۹۸۹). از دیدگاه شی^۷ (۲۰۲۲)، با وجود این که اطلاعات زیاد یک ارزش اساسی بشری است در صورت عدم مدیریت آن، این اطلاعات منجر به «اضطراب اطلاعاتی» می‌شود.

بررسی پژوهش‌های انجام گرفته هم نشان می‌دهد که اخیراً اضطراب اطلاعاتی چه در داخل کشور و چه در خارج از ایران یکی از دغدغه‌های اساسی پژوهشگران شده است و نگاهی به دامنه زمانی این پژوهش‌ها هم نشان می‌دهد که این توجه در سالین اخیر رو به افزایش است. کاتوپول^۸ (۲۰۱۰) در پژوهش خود اعتماد به نفس دانشجویان و اشتراک دانش را در اضطراب اطلاعاتی دخیل می‌دانند. هارتوک^۹ (۲۰۱۷) در پژوهشی به سنخ‌شناسی این اضطراب پرداخته و نقش آموزش مهارت‌های ویژه این نوع اضطراب را در غلبه بر آن مورد بررسی قرار می‌دهد. بلوندل و لمبرت^{۱۰} (۲۰۱۹) در پژوهش خود به نقش تجربه و سابقه کاری، جنسیت، و نژاد/قومیت با اضطراب اطلاعاتی اشاره داشتند. نوید و انوار (۲۰۱۹) در باب مدل‌سازی اضطراب اطلاعاتی، اضطراب اطلاعاتی را جامع‌ترین نوع اضطراب عنوان کرده و پیامدهای گسترده اجتماعی-اقتصادی، سیاسی و روانی-اجتماعی آن را مورد بحث و بررسی قرار داده‌اند. کاتریلا^{۱۱} و دیگران (۲۰۲۰) در پژوهش خود بر عوامل روان‌شناختی اضطراب اطلاعاتی اشاره داشتند. خو و یان^{۱۲} (۲۰۲۲) ارتباط بین سرریز اطلاعاتی، ارتباط حضوری را در کاهش و عدم کاهش اضطراب اطلاعاتی مورد بررسی قرار داده‌اند. لواسانی (۱۳۸۱) در بررسی رابطه بین متغیرهای فردی با میزان اضطراب رایانه دانشجویان خودکارآمدی رایانه، تجربه رایانه و انگیزه پیشرفت را در

1. Eklof

2. Khotimah, K., & Rusijono, A. M.

3. Sugilar

4. Conhaim

5. Bawden & Robinson

6. Wurman

7. Shi

8. Katopol

9. Hartog

10. Bblundel & Lambert

11. Catedrilla

12. Xu & Yan

ارتباط منفی و معنی‌دار را با اضطراب رایانه عنوان می‌کند. حسینی و عرفان‌منش (۱۳۹۳) در تبیین عوامل ایجاد کننده اضطراب در فرآیند اطلاع‌یابی به عوامل چهارگانه عوامل مربوط به منابع اطلاعاتی، عوامل مربوط به رایانه، اینترنت و پایگاه‌های اطلاعاتی، عوامل مربوط به کتابخانه و عوامل مربوط به فرآیند جستجوی اطلاعات اشاره می‌کند. نوکاریزی و دیگران (۱۳۹۶) به این یافته مهم اشاره دارد که بین میزان سواد اطلاعاتی و میزان اضطراب اطلاع‌یابی رابطه معنی‌داری وجود دارد. ایمان زاده، کریمی و فرج‌پور (۱۳۹۸) نقش سواد رسانه‌ای را در کاهش این اضطراب مورد بررسی قرار داده‌اند. ایمان زاده و مرندی (۱۴۰۳) به ترسیم مدلی در باب مدیریت اضطراب اطلاعاتی دانشجویان پرداخته و راهبردهایی را هم برای کنترل این اضطراب در دانشجویان ارائه دادند. ایمان‌زاده، بیرام پور و مرندی (۱۴۰۳) در پژوهشی به بازشناسی حدود و دامنه این اضطراب پرداخته و این نوع اضطراب را یک اضطراب با ماهیت معرفت‌شناختی تا روان‌شناختی عنوان کردند.

بررسی پژوهش‌های انجام گرفته در باب اضطراب اطلاعاتی نشان می‌دهد که این مفهوم در ابتدای راه خود بوده و نیاز به پژوهش‌های بیشتر در این زمینه احساس می‌شود. اگرچه پژوهش‌های انجام گرفته می‌توانند رهیافت‌هایی برای پژوهش حاضر داشته باشند، ولی فقدان پژوهش در باب اضطراب اطلاعاتی اساتید دانشگاه مشهود است. با توجه به این که این مفهوم از پیچیدگی خاصی هم برخوردار است، شاید بررسی این موضوع با روش‌های کمی نتیجه کامل‌تری را ارائه ندهد و فقدان پژوهش به صورت کیفی چه در داخل و چه در خارج از کشور مشهود است. این اولین پژوهش به روش کیفی در باب اضطراب اطلاعاتی است. از طرف دیگر، با توجه به ماهیت حرفه، اساتید دانشگاه که عمدتاً با داده‌ها و اطلاعات بیشتری سر و کار دارند، احتمالاً بیشتر در معرض اضطراب اطلاعاتی باشند و این احتمال وجود دارد این نوع اضطراب بر ابعاد مختلف زندگی حرفه‌ای آن‌ها تأثیر بگذارد. بنابراین، پژوهش در این زمینه می‌تواند گامی مهم در جهت ارتقای حرفه‌ای و فردی اساتید باشد. بدین منظور با توجه به مسائل ذکر شده، پژوهش حاضر به دنبال بررسی این هدف اساسی است که تبیین کند اساتید دانشگاه تجربیات و ادراکات خود را از اضطراب اطلاعاتی چگونه روایت می‌کنند؟

روش‌شناسی پژوهش

پژوهش حاضر کیفی و از نوع پدیدارشناسی تفسیری است که هدف آن، کشف تجربیات زیسته اساتید دانشگاه تبریز در باب اضطراب اطلاعاتی و پیامدهای آن است. این روش به بررسی عمیق تجربیات پنهان افراد می‌پردازد (تودرس و هولووای، ۲۰۰۶). مشارکت‌کنندگان پژوهش را اساتید دانشگاه تبریز تشکیل می‌دادند که تمایل به شرکت در پژوهش و بیان تجربیات خود داشتند و به روش نمونه‌گیری داوطلبانه انتخاب شدند. ملاک حجم نمونه، رسیدن به مرحله اشباع بود و تلاش شد ملاک‌های نمونه‌گیری کیفی در آن رعایت شود. سعی گردید از

دانشکده‌های مختلف اساتیدی را که با این نوع اضطراب مواجه بودند، شناسایی و مصاحبه با آنان صورت گیرد. قبل از انجام مصاحبه هم هدف مصاحبه و رعایت اخلاق پژوهش‌های کیفی از جمله امانتداری و آزاد بودن شرکت‌کنندگان برای مصاحبه و آزادی آنان برای ترک مصاحبه در هر لحظه‌ای توضیح داده شد. از روش مصاحبه نیمه‌ساختاریافته جهت جمع‌آوری اطلاعات استفاده شد.

پرسش‌های اصلی پژوهش معطوف به اضطراب اطلاعاتی بود و سعی شد پرسش‌ها به نوعی طراحی شود که اساتید تجربیات غنی‌تری از این اضطراب را روایت کنند. برای مثال، وقتی اساتید در مورد سرریز اطلاعاتی یا امثال آن شرح می‌دادند از اساتید خواسته می‌شد تجربه‌های شخصی خود را به صورت مفصل بیان کنند یا از آنان خواسته می‌شد بیان کنند این اضطراب چگونه بر کیفیت زندگی آنان تأثیر گذاشته است. اگرچه پژوهشگران در ذهن خود یک تعداد پرسش‌های کلی را مدنظر داشتند ولی به خاطر نیمه‌ساختاریافته بودن مصاحبه‌ها، بعضی از پرسش‌ها نیز در حین مصاحبه ظاهر و پدیدار شدند. جهت تعیین روایی پرسش‌ها، با ۳ نفر اساتید حوزه‌های مختلف علمی دانشگاه تبریز نیز همفکری شد و آن‌ها روایی پرسش‌ها را تأیید کردند. ۲ نفر از اساتید گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی با درجه دانشیاری و یک نفر نیز از گروه روان‌شناسی با درجه استاد تمامی در بررسی روایی پرسش‌ها کلی همکاری کردند. برخی از پرسش‌های کلی مطرح شده در مصاحبه عبارت بودند از: شما به عنوان استاد در حرفه خود با چه مسائل و مشکلاتی مواجه هستید؟ با توجه به دسترسی اساتید به منابع دانشی جدید و متنوع، این امر در انضباط ذهنی آن‌ها چه تأثیری می‌گذارد؟ شما به عنوان یک هیئت علمی چه تجربه‌ای در این زمینه دارید؟ به نظر شما چه عواملی در شکل‌گیری اضطراب اطلاعاتی می‌تواند دخیل باشد؟ شما در مواجهه با این نوع اضطراب چه راهبردهای مقابله‌ای را اتخاذ می‌کنید؟ این نوع اضطراب در کیفیت زندگی و تحصیلی شما چه پیامدهایی داشته است؟ و ...

اگرچه دامنه زمانی مصاحبه‌ها متنوع بود، ولی در حالت کلی و میانگین، مدت زمان مصاحبه‌ها ۴۴ دقیقه به طول انجامید. مصاحبه‌ها تا جایی که شرکت‌کنندگان مطالب جدیدی را مطرح نمی‌کردند و به دنبال تکرار دیدگاه‌ها و نقطه نظرات افراد قبلی نبودند، ادامه پیدا کرد. نمونه پژوهش هم ۲۰ نفر از اساتید دانشکده‌های مختلف با درجات علمی و سابقه کاری متفاوت از دانشگاه تبریز بودند و اشباع نظری هم ملاک نمونه‌گیری واقع شد. از لحاظ جنسیت، ۳ نفر از مشارکت‌کنندگان، خانم و ۱۷ نفر نیز، آقا بودند. از لحاظ سابقه شغلی، ۴ نفر از اساتید، سابقه پائین‌تر از ۵ سال، ۹ نفر سابقه ۵ تا ۱۰ سال، ۳ نفر سابقه بین ۱۰ تا ۱۵ سال و ۴ نفر هم سابقه بالای ۱۵ سال داشتند. از لحاظ درجه علمی هم، ۱۱ نفر استادیار، ۶ نفر دانشیار و ۳ نفر هم درجه استاد تمامی داشتند.

پس از اتمام مصاحبه‌ها به پیاده‌سازی آن‌ها اقدام شد و سپس بر اساس رویکرد هرمنیوتیک و بر اساس روش دیکلمن، تانر و الن (۱۹۸۹) داده‌ها مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند (لاورتی، ۲۰۰۳، ص. ۲۹). بررسی‌ها نشان می‌دهد رویکردهای پدیدارشناسانه در تبیین و استخراج نیات درونی افراد کارایی بهتری از خود نشان می‌دهند (فینلای، ۲۰۱۲، ص. ۲۰). اگرچه الگوهای متفاوتی نظیر الگوی ون منن، کولایزی، اسمیت، استرابت و کارپنتر، براون و کلارک برای تحلیل داده‌ها و اطلاعات رویکرد پدیدارشناختی وجود دارد، ولی الگوی دیکلمن، تانر و الن به دلیل برخورداری نزدیکی به تجربیات زیسته از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. الگوی دیکلمن، تانر و آلن بر این امر تأکید دارد که شرکت‌کنندگان، تجارب خود را بازنمایی کرده، سپس به بازسازی تجربیات خود پرداخته، آن را در زمینه زندگی‌هایشان قرار داده و معنای آن را بازتاب دهند (چادنف، ۲۰۱۵). از بررسی متون پیاده شده ۵۱۳ کد اولیه شناسائی شد. کدهای اولیه شناسائی شده در این پژوهش تا مراحل پایانی نگارش پژوهش مورد استفاده واقع شدند. در فرایند تحلیل و مقایسه مداوم داده‌ها تعداد کدها به ۱۱۹ کد تقلیل یافت. در مرحله سوم، متون کدگذاری شده مورد بحث و تجزیه و تحلیل قرار گرفت. در مرحله چهارم تناقضات موجود در تفسیرهای ارائه شده، تبیین و برطرف گردید و بدین منظور، مجدداً به متن اصلی مصاحبه‌ها رجوع و یا در صورت ضرورت و برای توضیح و تبیین بیشتر موضوع، با مشارکت‌کننده مربوطه تماس گرفته می‌شد. طی مرحله پنجم و با استفاده از روش مقایسه و مقابله متون، نسبت به تعیین و توصیف مضامین اقدام گردید. حاصل این مرحله، ۲۰ مضمون فرعی بود که بر اساس تجارب شرکت‌کنندگان و در راستای تبیین تجربیات زیسته اساتید دانشگاه تبریز استخراج گردیده بود. در مرحله بعد مضمون‌های استخراج شده که هر یک، توسط گزیده‌ای از متن مصاحبه‌ها همراهی شده بودند، مورد بررسی قرار گرفته و یافته‌ها با توجه به مبانی نظری پژوهش و هم‌نوایی بین مضامین فرعی، در ۴ مضمون اصلی "ماهیت حرفه"، "عوامل مداخله‌گر اضطراب اطلاعاتی"، "پیامدهای اضطراب اطلاعاتی" و "راهبردهای مدیریت اضطراب اطلاعاتی" قالب بندی گردید.

برای ارزیابی داده‌های کیفی حاصل شده، از شیوه‌های متنوعی استفاده شد. لینکلن و گوبال (۲۰۱۰) چهار معیار اعتبار^۳، قابلیت انتقال^۴، قابلیت اطمینان^۵ و تأیید^۶ را برای ارزیابی داده‌های کیفی پیشنهاد می‌نمایند (ادیب حاج باقری، پرویزی و صلصالی، ۱۳۹۶). یکی از راهبردهای به کار گرفته شده اعتبار بخشی داده‌ها، استفاده از بازبینی توسط دیگران^۷ بود. نتایج تجزیه و تحلیل داده‌ها در اختیار سه تن از اساتید صاحب‌نظر

1. Chudnoff
2. Lincoln & Guba
3. credibility
4. dependability
5. conformability
6. transferability
7. Peer Debriefing

حوزه علم اطلاعات که در پژوهش‌های کیفی پیشینه خوبی داشتند، قرار گرفت و نظرات تکمیلی و انتقادی آنان لحاظ شد. همچنین متن پیاده شده مصاحبه‌ها به شکل اولیه و کدگذاری شده در اختیار مشارکت‌کنندگان قرار گرفت و نظرات آنان اخذ شد. مورد دیگری که به حقیقی بودن داده‌ها کمک کرد این بود که پژوهشگران زمان کافی برای جمع‌آوری داده‌ها تخصیص دادند و درگیری مداوم در فرآیند پژوهش داشتند. به علاوه، از روش مثلث سازی (تلفیق پژوهشگران) استفاده شد. بدین صورت که در حین تحلیل و تفسیر داده‌ها، از وجود دو پژوهشگر ورزیده استفاده شد تا احتمال تک بعدی نگری و سوگیری کاهش یابد.

یافته‌ها

با توجه به این که هدف پژوهش حاضر تبیین و بازنمایی تجربیات زیسته اساتید دانشگاه تبریز از اضطراب اطلاعاتی و پیامدهای آن بود؛ در این راستا، پرسش اصلی پژوهش عبارت بود از این که اساتید دانشگاه تبریز تجربیات زیسته خود را از اضطراب اطلاعاتی چگونه روایت می‌کنند؟ برای این امر از مصاحبه‌ها و تحلیل‌های صورت گرفته ۴ مضمون اصلی و ۲۰ مضمون فرعی استخراج گردید که در ادامه به شرح آن‌ها پرداخته می‌شود:

جدول ۱. مضامین اصلی و فرعی حاصل از تجربیات زیسته اساتید دانشگاه تبریز از اضطراب اطلاعاتی

مضامین اصلی	مضامین فرعی	تجربیات زیسته اساتید دانشگاه تبریز از اضطراب اطلاعاتی و پیامدهای آن
ماهیت حرفه	۱- فرهنگ شغلی ۲- ارتقای شغلی ۳- تعامل حرفه‌ای ۴- تولید دانش	
عوامل مداخله‌گر اضطراب اطلاعاتی	۱- حجم زیاد اطلاعات و کمبود زمان ۲- ظهور فناوری‌های جدید ۳- ترس از دست دادن اطلاعات مهم ۴- ناتوانی مدیریت نظام شناختی ۵- فرهنگ اشتراک دانش ۶- دستیابی به یافته‌های علمی نوین	
پیامدهای اضطراب اطلاعاتی	۱- تشویش و اضطراب ذهنی ۲- احساس وانهادگی ۳- بحران تصمیم‌گیری ۴- عملکرد حرفه‌ای ۵- انباشت وظایف حرفه‌ای	
راهبردهای مدیریت اضطراب اطلاعاتی	۱- ارتقای مهارت‌های شناختی و فراشناختی ۲- ارتقای مهارت‌های ارزیابی اطلاعات ۳- ارتقای سواد رسانه‌ای ۴- خودمراقبتی و خوب‌داری ۵- مهارت‌های مدیریت اطلاعات (تحلیل، نقد، طبقه‌بندی)	

مضمون اصلی ۱: ماهیت حرفه

یکی از مضامین اصلی یافت شده از مصاحبه با اساتید دانشگاه تبریز، ماهیت حرفه بود. از دیدگاه اساتید مسائلی نظیر فرهنگ شغلی، ارتقای شغلی، تعامل حرفه‌ای و تولید دانش در اضطراب اطلاعاتی نقش‌آفرینی می‌کنند. برخی شرکت‌کنندگان بر این اعتقاد بودند که در اضطراب اطلاعاتی، هویت حرفه نقش مهمی می‌تواند ایفا کند.

مضمون فرعی ۱- فرهنگ شغلی

یکی از عوامل و مضامین فرعی مرتبط با ماهیت حرفه، فرهنگ شغلی بود. برخی مشارکت‌کنندگان به این امر اشاره داشتند که شغل هیئت علمی دانشگاه به لحاظ ماهیتی با داده و اطلاعات سر و کار دارد و اطلاعات هم بنا به دلایل مختلف در حال فزونی و حتی انفجار است. در این راستا برخی از اظهارات اساتید در زیر آورده شده است:

«هر شغلی اقتضائات خاص خود را دارد. نمی‌توان شغل کارمندی را با شغل هیئت علمی در یک راستا قرار داد. فرهنگ شغلی من با آن‌ها متفاوت است و من با انبوه اطلاعات سر و کار دارم» (م ۳). «شغل ما پژوهش محور است، با وجود این که آموزش هم جزء وظایف و مسئولیت‌های ماست. پژوهش هم یعنی اطلاعات و سازماندهی اطلاعات. وقتی این اطلاعات گسترده شود خواه و ناخواه اضطراب اطلاعاتی ایجاد می‌کند» (م ۴).

مضمون فرعی ۲- ارتقای شغلی

مصاحبه با شرکت‌کنندگان نشان داد ارتقای شغلی می‌تواند در اضطراب اطلاعاتی اساتید نقش ایفا کند. مسیر ارتقای شغلی اعضای هیئت علمی و چالش‌های آن می‌تواند در این نوع اضطراب نقش‌آفرین باشد. در خصوص این امر بیانات برخی از مصاحبه‌شوندگان در زیر آورده شده است:

«ارتقای سخت هیئت علمی‌ها ما را به این سمت سوق داده است که هر طور شده باید پژوهش کنیم و الا رکود علمی شامل حال ما شده و دغدغه ذهنی برای ما ایجاد می‌کند. خیلی از مواقع من دو سه مقاله را همزمان پیش می‌برم و این امر در من آشفتنگی ذهنی ایجاد می‌کند» (م ۱۸). «به جرئت می‌گویم اکثر اعضای هیئت علمی دانشگاه آموزش را فدای پژوهش کرده‌اند و دلیلش هم ارتقای شغلی اساتید دانشگاه است. وقتی در ارتقا به آموزش اهمیتی نمی‌دهند و برای آن‌ها پژوهش اولویت دارد طبیعتاً من نوعی هم باید تو این مسیر سرمایه‌گذاری کنم و این پژوهش محوری می‌تواند اضطراب اطلاعاتی را به همراه داشته باشد» (م ۳).

مضمون فرعی ۳- تعامل حرفه‌ای

تجربیات زیسته اساتید نشان داد که در بحث ماهیت حرفه‌ای، تعامل حرفه‌ای نقش مهمی را در جهت اضطراب اطلاعاتی ایفا می‌کند. بیانات اعضای هیئت علمی دانشگاه تبریز نشان داد که آن‌ها حرفه خود را یک

۱. منظور از م ۱، مشارکت‌کننده شماره ۱ است. از این به بعد بیانات و ادراکات افراد به همین روش نشان داده خواهد شد.

حرفه تعاملاتی می‌دانند و این تعامل حرفه‌ای می‌تواند در اضطراب اطلاعاتی تأثیرگذار باشد. به سخنان شرکت‌کنندگان در پژوهش می‌توان به موارد زیر اشاره کرد.

در خصوص این امر گفته‌های برخی از مصاحبه‌شوندگان در زیر آورده شده است:

« هر چقدر رشته‌های علمی به سمت بین رشته‌ای شدن حرکت می‌کنند، دغدغه‌های پژوهشگران هم زیاد می‌شود. من رشته‌ام روان‌شناسی است خیلی از نظریه‌های جدید روان‌شناسی امروزه با حوزه‌های علمی دیگر گره خورده است. خیلی از پرسش‌های روان‌شناسی ریشه در علم فلسفه دارد برای مثال روان‌درمانگری اگزستانسیال. وقتی به این ارتباطات آگاه می‌شوم آشفتگی ذهنی سراغم می‌آید» (م ۱۷). «هیئت علمی برای موفقیت در کارش باید با حرفه‌های دیگر و علوم دیگر باید تعامل کند. برای مثال اگر هیئت علمی جامعه‌شناسی با روان‌شناسی تعامل نکند یا مثلاً هیئت علمی فنی با صنعت تعامل نکند، توفیقی در حرفه خود به دست نمی‌آید. تعامل حرفه‌ای یعنی ورود به حیطه جدید و کسب دانش جدید و این امر یعنی انبوه شدن اطلاعات در ذهن پژوهشگر» (م ۲۰).

مضمون فرعی ۴- تولید دانش

یکی از مضامین فرعی استنباط شده از ماهیت حرفه، تولید دانش است. دانش به سرعت در حال شدن و تکثیر است و این امر می‌تواند آرامش ذهنی افراد را مختل کند. در زیر نظر چند نفر از مصاحبه‌شوندگان آورده شده است:

«من نسبت به یافته‌های جدید حوزه خودم حساسم. سعی می‌کنم کتاب‌های جدیدی را که در حوزه خودم در جهان منتشر می‌شود را دنبال کنم. اگر فرصت خواندنش را هم نداشته باشم دوست دارم آن‌ها را دانلود و ذخیره کنم. هر موقع این کتاب‌ها را مطالعه می‌کنم بیشتر به فقدان علمی خودم پی می‌برم و طبیعتاً این امر ذهن مرا از حالت آسودگی و آرامش دور می‌کند» (م ۱۹). «من اضطراب اطلاعاتی را پدیده بدی نمی‌بینم به نظر من هرچقدر فرد به اضطراب اطلاعاتی دچار شود در سایه اطلاعات زیاد خود راه‌حلی برای اون دغدغه‌های ذهنی خود هم پیدا می‌کند و به تولید دانش هم دست می‌زند. به نظر من تولید دانش هم علت اضطراب اطلاعاتی است و هم معلول آن» (م ۷).

مضمون اصلی ۲: عوامل مداخله‌گر اضطراب اطلاعاتی

یکی دیگر از مضامین اصلی یافت شده از تجربیات اساتید عوامل مداخله‌گر اضطراب اطلاعاتی بود. یعنی عواملی که در شکل‌گیری اضطراب اطلاعاتی نقش ایفا می‌کنند. این مضمون اصلی خود به مضامین فرعی حجم زیاد اطلاعات و کمبود زمان، ظهور فناوری‌های جدید، ترس از دست دادن اطلاعات مهم، ناتوانی مدیریت نظام شناختی، فرهنگ اشتراک دانش و دستیابی به یافته‌های علمی نوین را شامل می‌شود.

مضمون فرعی ۱- حجم زیاد اطلاعات و کمبود زمان

یکی از مضامینی که از تجربیات اساتید در باب عوامل مداخله‌گر اضطراب اطلاعاتی حاصل شد نقش حجم زیاد اطلاعات و کمبود زمان در پیدایش اضطراب اطلاعاتی است. در این رابطه نظرات چند نفر از اساتید در زیر آورده شده است:

«همیشه کمبود زمان دارم. در مدیریت زمان دچار مشکل خیلی دوست دارم زمان اضافی برای حل و رفع مسائل و وظایف خودم داشته باشم و این امر من را دچار اضطراب می‌کند» (م ۶). «اگر چه ذهن انسان ظرفیت پردازش حجم عظیمی از داده‌ها و اطلاعات را داراست ولی اگر حجم اطلاعات به انبوه برسد مدیریت این اطلاعات خودش به مهارتهایی نیاز دارد. اساتید دانشگاه به دلیل ماهیت حرفه‌ای خود با این حجم عظیم اطلاعات مواجه هستند و در واقع این وفور اطلاعات به جای تسهیل دانش‌ورزی آن‌ها به عنوان مانع دانش‌ورزی آن‌ها عمل می‌کند» (م ۱۶).

مضمون فرعی ۲- ظهور فناوری‌های جدید

یکی از عوامل مهم مداخله‌گر اضطراب اطلاعاتی ظهور فناوری‌های جدید است. در بیانات و تجربیات اکثر اساتید نیز به نقش فناوری‌های جدید در اضطراب اطلاعاتی اشاره شده بود. در این زمینه بخشی از عبارات مشارکت‌کنندگان آورده شده است:

«هر چقدر فناوری‌های جدید ظاهر می‌شوند اضطراب انسان‌ها هم بیشتر می‌شود. یکی از مواردی که من را دچار اضطراب می‌کند رشد روزافزون این فناوری‌ها به خصوص اپلیکیشن‌های آموزشی است. کار کردن با این اپلیکیشن‌ها در واقع روح و روان ما را آزار می‌دهد» (م ۲۰).

«اگر چه آموزش عالی باید مبتنی بر فناوری باشد ولی وفور این فناوری‌ها و عدم آشنایی اساتید با این فناوری‌ها خودش معضل بزرگی برای آرامش ذهنی است و باید آن‌ها را مدیریت کرد» (م ۱۰).

مضمون فرعی ۳- ترس از دست دادن اطلاعات مهم

یکی از مسائل و مشکلاتی که اساتید بیان می‌کردند نقش ترس از دست دادن اطلاعات در باب اضطراب اطلاعاتی است. در این رابطه دیدگاه برخی از اساتید در زیر آورده شده است:

«در کلاس و خارج از کلاس و حتی موقع تدریس اضطراب این را دارم که نکند اطلاعات مهمی داشته باشم که از دست بدم، برخی مواقع یافته‌هایی دارم که ترس این را دارم قبل چاپ کسی به آن‌ها دسترسی داشته باشه» (م ۱۲). «اطلاعات و دانش اساس کار ماست و هویت یک هیئت علمی به دانشی است که از آن برخوردار است اگر آن دانش و اطلاعات مهم را از دست بده هویت خودش را در واقع از دست داده» (م ۸).

مضمون فرعی ۴- ناتوانی مدیریت نظام شناختی

ناتوانی مدیریت نظام شناختی از دیگر مضامین حاصل شده از تجربیات اساتید در باب عوامل مداخله‌گر اضطراب اطلاعاتی بود و می‌توان گفت اکثر اساتید به نوعی به آن اذعان داشتند. انسجام‌بخشی به نظام شناختی می‌تواند در کنترل اضطراب اطلاعاتی نقش ایفا کند. در این رابطه نظرات چند نفر از اساتید در زیر آورده شده است:

«مدیریت اطلاعات امروزه خیلی مهمه. یکی از مواردی که من را دچار اضطراب می‌کنه دانش ذهنی آشفته من هست. اطلاعات را در ذهن خودم نمی‌تونم سازماندهی و مدیریت کنم» (م ۶). «نظام شناختی انسان اطلاعات را تا حدی سازماندهی می‌کنه ولی از یک حدی به بعد انسان باید خودش اطلاعات اضافی را مدیریت کنه، نظام شناختی انسان پیچیده است و اگر نتواند آن‌ها را مدیریت کند دچار اضطراب ذهنی و اضطراب اطلاعاتی می‌شود» (م ۸).

مضمون فرعی ۵- فرهنگ اشتراک دانش

یکی از عواملی که باعث اضطراب اطلاعاتی می‌شود، فرهنگ اشتراک دانش است. هر چقدر اطلاعات انباشته شود و به اشتراک گذاشته نشود امکان اضطراب اطلاعاتی فرد بالا می‌رود. در زیر عبارات برخی از مشارکت‌کنندگان در این زمینه آورده می‌شود:

«ما ایرانی‌ها چندان تمایلی به اشتراک دانش نداریم و تقریباً فرهنگ فردگرایانه داریم و این فردگرایی باعث انباشت دانش و اطلاعات در افراد می‌شه و این انباشت، پدید آورنده اضطراب اطلاعاتی است» (م ۱۶). «با توجه به این که خیلی از دیگران اعتقاد دارند دانش دارایی افراد است و باید حفظ شود، خیلی از دیگران ما اشتراک دانش و تبادل تجربیات علمی را قبول ندارن. شما مقالات و کتاب‌های خارجی را نگاه می‌کنی، می‌بینی ۲۰ تا نویسنده با هم همکاری کرده‌اند ولی در پژوهشگران ایرانی این امر کمتر اتفاق می‌افتد» (م ۳).

مضمون فرعی ۶- دستیابی به یافته‌های علمی نوین

تجربیات زیسته اساتید نشان داد که رشد علم و ظهور نظریه‌های علمی جدید، نقش مهمی را در اضطراب اطلاعاتی ایفا می‌کند. در این زمینه بیانات اعضای هیئت علمی دانشگاه تبریز نشان داد که آن‌ها دستیابی به یافته‌های علمی نوین را در اضطراب اطلاعاتی تأثیرگذار می‌دانند. به بیانات شرکت‌کنندگان در پژوهش می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

«اگر از یافته‌ها و نظریه‌های علمی غافل شویم دیگر رشدی در حرفه خود نخواهیم داشت. در علم ما رشد علم و نظریات علمی خیلی سریع اتفاق می‌افتد و من هیئت علمی برای عقب ماندن از این رشد باید مطالعات خودم را به روز کنم. خیلی مواقع به خودم می‌گم نکنه نظریه جدیدی اومده باشه و من بی خبر بمونم» (م ۱۱).

«هیئت علمی برای موفقیت در کارش باید با اندیشمندان رشته علمی خودش در ارتباط باشد. یکی از دغدغه‌های من این است چرا به جای این که مطالعه‌کننده و نقدکننده‌های نظریه‌های علمی دیگران باشیم خودمان قادر به تولید نظریه نیستیم. قطعاً این که این دغدغه ذهنی را داشته باشم که مبادا کتابی در رشته من نوشته بشه یا نظریه جدیدی در رشته من نوشته بشه و من نتونم مطالعه کنم در من اضطراب ایجاد می‌کنه» (م ۱۸).

مضمون اصلی ۳: پیامدهای اضطراب اطلاعاتی

یکی از مضامین اصلی استخراج شده از مصاحبه‌ها، پیامدهای اضطراب اطلاعاتی است. تقریباً همه اساتید به نوعی به این امر اشاره داشتند. اضطراب اطلاعاتی طیف وسیعی از پیامدها را شامل می‌شود که در زیر به تفکیک به هر کدام اشاره می‌شود.

مضمون فرعی ۱- تشویش و اضطراب ذهنی

آسیب‌های ذهنی و حتی جسمی یکی از شایع‌ترین آسیب‌های اضطراب اطلاعاتی است. در پژوهش حاضر نیز تقریباً اکثر شرکت‌کنندگان در پژوهش در تجربیات خود به این نوع آسیب‌ها اشاره داشتند. برخی مشارکت‌کنندگان در تجربیات خود به آسیب‌های شدید ذهنی اضطراب اطلاعاتی اشاره داشتند. در ذیل برخی از آن‌ها آمده است:

«من اگر کار عقب افتاده‌ای داشته باشم اضطراب می‌گیرم، محاله من کتاب یا مقاله برای داوری داشته باشم ولی خودم مقاله خودم را بتوانم کار کنم» (م ۱۳). «خیلی مواقع از کار زیاد دچار اضطراب می‌شوم. مقاله یک طرف، تدریس یک طرف، داوری پایان‌نامه و مقاله یک طرف. همه این‌ها باعث می‌شه من به عنوان هیئت علمی حتی تو خونه هم آرامش نداشته باشم» (م ۱۱). «من زیاد اتفاق افتاده رسیدم خونه استراحت نکرده، لپ تابم را باز کرده و مجدد کار پژوهشی را شروع می‌کنم. این اضطراب و تشویش ذهنی در سنخ و رسته هیئت علمی زیاده» (م ۱۸).

مضمون فرعی ۲- احساس و انهداگی

از دیدگاه اساتید دانشگاه تبریز، اضطراب اطلاعاتی برای آنان احساس نامطلوب و انهداگی به همراه داشته است. اساتید به این امر اشاره داشتند که احساس و انهداگی بر کیفیت زندگی آن‌ها تأثیرگذار بوده است. در زیر برخی از آن‌ها آورده شده است:

«وقتی در دسترسی به اطلاعاتی ناتوان می‌شوم یا بر اثر اطلاعات زیاد نمی‌توانم اطلاعات را سر و سامان بدهم، احساس می‌کنم در دنیای اطلاعات غرق شده و انهداده می‌شوم» (م ۳). «مشغله ذهنی من خیلی است و برخی مواقع احساس می‌کنم باید خودم را از این اطلاعات و غوطه‌ور شدن در آن نجات بدهم و الا به هیچ

کدام از کارهام نمی‌توانم برسم» (م ۱). «نسل جدید، نسل رها شده در داده‌ها و اطلاعات است و در حرفه ما این حس نامطلوب زیاد است» (م ۲).

مضمون فرعی ۳- بحران تصمیم‌گیری

مطابق بیانات شرکت‌کنندگان، اضطراب اطلاعاتی می‌تواند به بحران تصمیم‌گیری درست فرد منجر شود. در زیر اظهارات برخی از آن‌ها آورده شده است:

«زمانی شما می‌توانید تصمیم درستی بگیرید که بتوانید اطلاعات خود را سازماندهی کنید و بهش نظم بدهید. خیلی از مواقع به خاطر وفور اطلاعات و عدم سازماندهی آن‌ها توان تصمیم‌گیری ندارم. برخی مواقع ترجیح می‌دهم برای حل مشکلات بهتر است فقط یک راه داشته باشم» (م ۱۲). «همیشه بین تصمیماتم مردد می‌مانم. برخی مواقع می‌گم آدم‌هایی که دانش و اطلاعات کمتری دارند از ما راحت‌ترند و تصمیمات بهتری می‌گیرند» (م ۹).

مضمون فرعی ۴- عملکرد حرفه‌ای

از دیدگاه اساتید، اضطراب اطلاعاتی برای آنان آسیب‌های عملکردی هم داشته است. اساتید به این امر اشاره داشتند که در زندگی خود، اضطراب اطلاعاتی باعث عملکرد پائین می‌شود. در زیر اظهارات برخی از آن‌ها آورده شده است:

«وقتی اطلاعات شما در ذهنتان نامنسجم است و قدرت مرتب کردن آن‌ها را ندارید، طبیعی است که در حرفه‌ات عملکردت پائین می‌آید» (م ۷). «یک بار خواستم در مورد یک موضوعی مقاله‌ای شروع کنم آن‌قدر ایده‌ها به ذهنم آمد که نتوانستم به آن‌ها سامان دهم. لپ‌تاپ را بستم و بی‌خیال شدم» (م ۱۷).

مضمون فرعی ۵- انباشت وظایف حرفه‌ای

بر اساس تجربیات و بیانات شرکت‌کنندگان، اضطراب اطلاعاتی می‌تواند به انباشت وظایف حرفه‌ای منجر شود. در زیر اظهارات برخی از آن‌ها آورده شده است:

«آدم‌هایی موفق هستند که اطلاعات را در ذهن خود انبار نمی‌کنند و آن‌ها را یا به اجرا در می‌آورند یا با کسی به اشتراک می‌گذارند. من هر موقع وظایفم بیشتر می‌شه بی دلیل مضطرب می‌شوم. بنابراین، تصمیم گرفتم یک وقتی از روز را به انجام کارهای عقب افتاده‌ام اختصاص بدهم تا استرس کم بشه» (م ۱۲). «از الان بشینم مرتب کارهای عقب افتاده‌ام را بررسی کنم دو ماه حداقل زمان نیاز دارم. هر موقع این کارها یادم می‌فته مضطرب می‌شوم» (م ۱۹).

مضمون اصلی ۴: راهبردهای مدیریت اضطراب اطلاعاتی

یکی دیگر از مضامین اصلی استخراج شده از تجربیات زیسته اساتید دانشگاه تبریز، راهبردهای مدیریت اضطراب اطلاعاتی بود. از دیدگاه اساتید، راهبردهایی نظیر ارتقای مهارت‌های شناختی و فراشناختی، ارتقای مهارت‌های ارزیابی اطلاعات، ارتقای سواد رسانه‌ای، خودمراقبتی و خویشن‌بانی و کسب مهارت‌های مدیریت اطلاعات (تحلیل، نقد، طبقه‌بندی) می‌تواند در کنترل اضطراب اطلاعاتی اساتید نقش ایفا کند.

مضمون فرعی ۱- ارتقای مهارت‌های شناختی و فراشناختی

یکی از راهبردهای اساسی غلبه بر اضطراب اطلاعاتی از دیدگاه اساتید، ارتقای مهارت‌های شناختی و فراشناختی است. کسب این اطلاعات و مهارت‌ها می‌تواند به عنوان عوامل بازدارنده این نوع اضطراب عمل کند. در زیر به بیانات برخی از اساتید اشاره می‌شود:

«مشکل اصلی اساتید عدم آشنایی آن‌ها با مهارت‌های شناختی و فراشناختی است. خودآگاهی در باب اطلاعاتی که من از آن برخوردارم خیلی مهم است و اگر از آن‌ها آگاهی نداشته باشم طبیعتاً مدیریت هم نمی‌توانم بکنم. اگر من از دانش موجودم آگاهی داشته باشم در یادگیری دانش جدید هم می‌توانم از آن‌ها بهره بگیرم. در آن صورت ناتوانی در درک و یادگیری من پائین آمده و بر اضطراب اطلاعاتی خودم غلبه می‌کنم» (م ۳). «سرعت یادگیری اطلاعات مهم است و اگر کسی به مهارت‌های فراشناختی مجهز باشد در این دنیای سریع اطلاعات به راحتی می‌تواند بر اضطراب اطلاعاتی خود چیره شود» (م ۷).

مضمون فرعی ۲- ارتقای مهارت‌های ارزیابی اطلاعات

تجربیات زیسته اساتید نشان می‌دهد که ارتقای مهارت ارزیابی اطلاعات می‌تواند به کنترل و کاهش اضطراب اطلاعاتی کمک کند. برخی از بیانات اساتید در قالب عبارات ذیل بیان شد:

«اطلاعات امروزه به هر طریقی به دست انسان می‌رسد و انبوه این اطلاعات قدرت ارزیابی این اطلاعات را کاهش می‌دهد. نمی‌دانیم کدام روایت از یک پدیده‌ای درست است یا نه؟ حیل‌های رسانه‌ها را هم باید در نظر بگیریم. اگر فردی از این قدرت و مهارت برخوردار باشد که اطلاعات را ارزیابی کند و صحت و سقم آن‌ها را بسنجد بخشی از اضطراب اطلاعاتی را می‌تواند از خود دور کند» (م ۱). «به نظرم برای ارزیابی اطلاعات باید فرد از دانش نظری بنیادین برخوردار باشد. برای مثال، در ارزیابی مسائل سیاسی فرد باید حداقل‌های سیاست را بداند. در باب رسانه‌ها هم همین‌طور است» (م ۱۱). «مهارت ارزیابی برای اساتید که به عنوان سردمداران تفکر هستند خیلی مهمه. ارزیابی منبع پیام، ارزیابی محتوا و غیره کار راحتی نیست ولی مهارت ارزیابی اطلاعات می‌تونه خیلی از مشکلات را حل کنه. وقتی فردی به این معیارها و شاخص‌های ارزیابی دست پیدا کنه می‌تواند اطلاعات را صحیح و درست ارزیابی کنه» (م ۱۲).

مضمون فرعی ۳- ارتقای سواد رسانه‌ای

در تجربیات زیسته اساتید به فقدان مهارت ارتقای سواد رسانه‌ای اشاره شده بود. برخی از اساتید به این امر اشاره داشتند که در عصر حاضر تجهیز اساتید به مهارت سواد رسانه‌ای الزامی است. اظهارات برخی از اساتید در ذیل بیان شده است:

«سواد رسانه‌ای ضروری‌ترین سواد عصر اطلاعات هست. نه تنها برای هیئت علمی بلکه برای تمام افراد جامعه ضروری است. قشر هیئت علمی با توجه به این که به اقتضای شغلش با رسانه ارتباط بیشتری دارد باید این نوع سواد را به نوع احسن یاد بگیرد» (م ۱۱). «سواد رسانه به بهره‌گیری صحیح فرد از رسانه‌ها و نقد و ارزیابی رسانه‌ها اطلاق می‌شود و این که تولیدات رسانه‌ها چه جوری هستند. به نظر من مهارت فرد در رسانه و سواد رسانه‌ای باعث می‌شود فرد از اضطراب اطلاعاتی به دور باشد. به نظر من رسانه‌ها عامل اصلی اضطراب اطلاعاتی هستند و سواد رسانه عاملی برای غلبه بر آن» (م ۸).

مضمون فرعی ۴- خودمراقبتی و خویشن‌داری

خودمراقبتی و خویشن‌داری یک راهبرد اساسی برای اضطراب اطلاعاتی است. این خودمراقبتی در بعد خودمراقبتی درونی و معنوی و خودمراقبتی فضای مجازی نمود بیشتری دارد. برخی از این بیانات در قالب عبارات ذیل بیان شد:

«به نظر من بهترین نوع مراقبت در عصر جدید مراقبت و خودمراقبتی فرد از رها شدن در فضای مجازی است و این رها شدن در فضای مجازی اضطراب اطلاعاتی را برای فرد به دنبال دارد. من خودم هر وقت در استفاده از شبکه‌های مجازی به خصوص اینستاگرام زیاده‌روی می‌کنم دچار اضطراب می‌شوم. یا هر موقع در لینکداین زیاد فعالیت می‌کنم احساس می‌کنم به خاطر سردرگمی در اطلاعات زیاد دچار اضطراب اطلاعاتی می‌شوم» (م ۳). «شغل ما خواه و ناخواه با فضای مجازی درگیریم و این استفاده بی رویه و کسب دانش از این فضاها باید مدیریت شود» (م ۱۷).

مضمون فرعی ۵- مهارت‌های مدیریت اطلاعات (تحلیل، نقد و طبقه‌بندی)

یکی از مضامین فرعی یافت شده، راهبردهای مدیریت اضطراب اطلاعاتی، مهارت‌های مدیریت اطلاعات (تحلیل، نقد، طبقه‌بندی) است. برخی از اساتید به این امر اشاره داشتند که راهبردهای مدیریت اطلاعات توانسته در کنترل اضطراب اطلاعاتی به آن‌ها کمک کند. برخی از اساتید در این زمینه بیانات زیر را مطرح کردند:

«مهارت مدیریت اطلاعات برای یک معلم و کسی که کار آموزشی می‌کند خیلی مهمه. اگر استادی به مهارت طبقه‌بندی اطلاعات مجهز نباشد در وفور و سرریز اطلاعاتی سردرگم و پیریشان می‌شود.» (م ۱). «من همیشه وقتی نظریه‌ها را در رشته خودم تدریس می‌کنم سعی می‌کنم با ترفندهایی اطلاعات را برای خودم به

طریقی قابل بازیابی‌تر کنم. برای مثال، از سرواژه‌های ابعاد آن نظریه برای خودم واژه مأنوس درست می‌کنم و این امر بازیابی و فراخوانی اون نظریه را در زمان سریع برای من ممکن می‌کند و لازم نیست همه آن‌ها را حفظ کنم» (م ۱۴). «مدیریت اطلاعات امروزه خیلی مهمه. خیلی مواقع احساس می‌کنم در جهان آشفته اطلاعاتی گم شده‌ام و باید خودم را نجات بدم. این احساس اضطراب اطلاعاتی که شما فرمودین را من خیلی در زندگی خودم احساس می‌کنم. همیشه ترس این را دارم که از مطالب علمی و اطلاعات علمی جدید عقب بیفتم» (م ۱۵).

نتیجه‌گیری

آنچه در پژوهش حاضر مورد بررسی قرار گرفت تجربیات زیسته اساتید دانشگاه تبریز از اضطراب اطلاعاتی بود. از تحلیل تجربیات اساتید ۴ مضمون اصلی ماهیت حرفه، عوامل مداخله‌گر اضطراب اطلاعاتی، پیامدهای اضطراب اطلاعاتی و راهبردهای مدیریت اضطراب اطلاعاتی و ۲۰ مضمون فرعی استخراج گردید.

یکی از مضامین اصلی یافت شده از مصاحبه با اساتید دانشگاه تبریز، ماهیت حرفه بود. از دیدگاه اساتید مسائلی نظیر فرهنگ شغلی، ارتقای شغلی، تعامل حرفه‌ای و تولید دانش در اضطراب اطلاعاتی نقش‌آفرینی می‌کنند. حرفه آموزش و علی‌الخصوص آموزش و تدریس در نظام آموزشی مستلزم دانش کافی و به‌روز است (ابوالروز و خاصاونه، ۲۰۱۳). هویت حرفه معلمی در دانشگاه به کسب شایستگی‌های دانشی و انتقال آن به مخاطب است (کلارک و دیگران، ۲۰۱۳). این تلاش و دغدغه به کسب دانش روز و کسب آن و تلاش برای ارتقای حرفه‌ای باعث می‌شود تا افراد به دانش بیشتر و به‌روزتری مجهز باشند (پاهر، ۲۰۲۳) و این امر باعث اضطراب اطلاعاتی می‌شود. از طرف دیگر حرفه معلمی یک حرفه با تعاملات انسانی است و مخاطب آن نیز انسان‌ها هستند (کلارک و دیگران، ۲۰۱۳). اعضای هیئت علمی دارای سطوح بالایی از هویت‌های مرتبط با خود و مهارت و کار هستند و این ماهیت حرفه‌ای در تلاش او برای کارآمد بودن او و کسب دانش روز کمک می‌کند (استاینرت^۴ و دیگران، ۲۰۱۹). از منظر دیگر ماهیت علم از سمت موضوعات مجزا به سمت بین‌رشته‌ای بودن حرکت می‌کند و این تعامل بین رشته‌ای باعث می‌شود تا اعضای هیئت علمی برای موفقیت در حرفه خود به نظریه‌های علمی نوظهور در سایر رشته‌های علمی هم نظری داشته باشند. همسو با یافته‌های پژوهش حاضر، شدورف (۲۰۰۱)، اکلف (۲۰۱۳)، خوتیمه و روسیجیونو (۲۰۲۴) و ایمان‌زاده و مرنندی (۱۴۰۳) نیز بر ماهیت علم، پیدایش علم و رشد ریزومی دانش را از علل اضطراب اطلاعاتی عنوان می‌کنند که با ماهیت حرفه‌ای اعضای هیئت علمی مطابقت بیشتری دارد.

1. Abu-Alruz, J. & Khasawneh, S.
2. Clarke
3. Pühr, R. E.
4. Steinert

یکی از مضامین اصلی حاصل شده عوامل مداخله‌گر اضطراب اطلاعاتی بود. در این مضمون حجم زیاد اطلاعات و کمبود زمان، ظهور فناوری‌های جدید، ترس از دست دادن اطلاعات مهم، ناتوانی مدیریت نظام شناختی، فرهنگ اشتراک دانش و دستیابی به یافته‌های علمی نوین به عنوان مضامین فرعی مداخله‌گر اضطراب اطلاعاتی شناسائی شدند. یافته‌های این بخش از پژوهش با یافته‌های شی (۲۰۲۲)، ایمان‌زاده و مرنندی (۱۴۰۳) در باب نقش ناتوانی فرد در عدم مدیریت اطلاعات و عدم وجود مهارت‌های مدیریت اطلاعات در پیدایش اضطراب اطلاعاتی، با یافته‌های شدروف (۲۰۰۱)، خوتیمه و روسیجیونو (۲۰۲۴) و کادیر، دینگ و الخزر (۲۰۲۱) در باب ظهور فناوری‌های جدید و رشد انفجاری دانش در باب اضطراب اطلاعاتی، با یافته‌های نوید و انور (۲۰۱۹)، ایمان‌زاده و مرنندی (۱۴۰۳) و سوگیلار و دیگران (۲۰۲۴) در باب نقش ترس از دست دادن اطلاعات مهم و سرریز اطلاعاتی در اضطراب اطلاعاتی همسویی دارد. از دیدگاه دی اولیویرا و دیگران (۲۰۲۳) و تریل (۲۰۲۳)، اضطراب اطلاعاتی یک اضطراب چند بعدی است و فقط در سایه سرریزی اطلاعات حاصل نمی‌شود. ابعاد متفاوتی برای اضطراب اطلاعاتی وجود دارد که علاوه بر سرریزی اطلاعات، ناتوانی فرد در دسترسی و پیدا کردن اطلاعات و ناتوانی فرد در فهم و پردازش اطلاعات را از دیگر ابعاد اضطراب اطلاعاتی می‌توان حساب کرد. اضطراب اطلاعاتی بیشتر از روش انتقال به حجم اطلاعات وابسته است و قسمت اعظم آن، نه از فقر اطلاعاتی و نه اعتیاد به اطلاعات، بلکه از عرضه بیش از تقاضای اطلاعات ناشی می‌شود (هرتاج، ۲۰۱۷). عرضه بیش از تقاضای اطلاعات از گسترش دسترسی به داده‌ها و همچنین خودکار شدن دسترسی به آن‌ها ناشی می‌شود (ریدل، ۲۰۱۲). در حقیقت انسان عصر حاضر در شکاف بین سرریزی اطلاعات و این که با آن همه اطلاعات چه کند، گرفتار شده است (فوکس، ۱۹۹۸).

دیگر مضمون اصلی استخراج شده از بیانات اساتید و اعضای هیئت علمی پیامدهای اضطراب اطلاعاتی بود. تشویش و اضطراب ذهنی، احساس وانهادگی، بحران تصمیم‌گیری، عملکرد حرفه‌ای و انباشت وظایف حرفه‌ای از مضامین فرعی ادراک شده از پیامدهای اضطراب اطلاعاتی بود. یافته‌های این بخش از پژوهش با یافته‌های ایمان‌زاده، کریمی و فرجپور (۱۳۹۸)، ایمان‌زاده، بیرامپور و مرنندی حیدرلو (۱۴۰۳) و بلوندل و لمبرت (۲۰۱۹)، چانگ و دیگران (۲۰۲۰) و سوگیلار و دیگران (۲۰۲۴) همسویی دارد. اضطراب اطلاعاتی پیامدهای روان‌شناختی بی‌شماری نظیر احساس تنهایی، احساس رهاشدگی و وانهادگی و افسردگی و ... را می‌تواند به دنبال داشته باشد (ایمان‌زاده، کریمی و فرجپور، ۱۳۹۸). از دیدگاه کاتریلا و دیگران (۲۰۲۰) عوامل روان‌شناختی اضطراب اطلاعاتی نسبت به دیگر ابعاد آن بالاست و این اضطراب، کارآمدی فرد و ادراک مثبت فرد نسبت به خود را دچار مشکل می‌کند. طبق نظریه وورمن زمانی که افراد اطلاعاتی را که با آن مواجه می‌شوند، درک می‌کنند و

به آن علاقه‌مند می‌شوند، احتمال بروز اضطراب اطلاعاتی در بین افراد کمتر است و این امر منجر به اعتماد به نفس و کارآمدی اطلاعاتی می‌شود. با گرایش انسان به فضای مجازی که مشخصه آن، بمباران اطلاعاتی است، احساس رهاشدگی و پرتاب‌شدگی در سایه این اطلاعات بیشتر می‌شود. در واقع اضطراب اطلاعاتی در سایه سردرگمی انسان در نظم دهی به دانش و اطلاعات و غوطه‌ور شدن فرد در آن، به احساس تنهایی اگزیستانسیال دامن می‌زند. اضطراب اطلاعاتی که در سایه و بستر رشد ریزوماتیک شبکه‌های اجتماعی و در بستر معرفت‌شناسی ریزومی به وجود آمده است، به عنوان تهدیدی برای زندگی بشری تلقی می‌شود و پیامدهای جسمی، اجتماعی، روان‌شناختی و حتی آموزشی متفاوتی را می‌تواند برای فرد به به ارمغان بیاورد (ایمان زاده، ۱۴۰۱) که عدم مواجهه صحیح با این تهدیدها و عدم کنترل این نوع اضطراب، می‌تواند کیفیت زندگی فرد را در همه ابعاد آن تحت تأثیر قرار دهد.

در نهایت، آخرین مضمون اصلی که از تجربیات اساتید حاصل شد، راهبردهای مدیریت اضطراب اطلاعاتی بود. ارتقای مهارت‌های شناختی و فراشناختی، ارتقای مهارت‌های ارزیابی اطلاعات، ارتقای سواد رسانه‌ای، خودمراقبتی و خویش‌ن‌داری و مهارت‌های مدیریت اطلاعات (تحلیل، نقد، طبقه‌بندی) از مضامین فرعی حاصل شده این مضمون اصلی بود. همسو با یافته‌های پژوهش حاضر، پژوهش‌های ایمان‌زاده، کریمی و فرچپور (۱۳۹۸)، ایمان‌زاده، بیرامپور و مرندی حیدرلو (۱۴۰۳)، بلوندل و لمبرت (۲۰۱۹)، چانگ و دیگران (۲۰۲۰) و سوگیلار و دیگران (۲۰۲۴) (شورف (۲۰۰۱)، اکلف (۲۰۱۳)، خوتیمه و روسیجیونو (۲۰۲۴) و ایمان‌زاده و مرندی (۱۴۰۳) به انحای مختلف به راهبردهای مدیریت اضطراب اطلاعاتی اشاراتی داشته‌اند. در دنیای انبوه اطلاعاتی، مواجهه صحیح با این اطلاعات و استفاده صحیح از آن‌ها مستلزم مهارت‌های شناختی و فراشناختی است. با توجه به این که این نوع اضطراب یک اضطراب با ماهیت معرفت‌شناختی است، مهارت‌های شناختی و فراشناختی در کاهش این اضطراب نقش مهمی را می‌تواند ایفا کند. از طرف دیگر رسانه‌ها با بمباران ذهنی افراد نقش مهمی در اضطراب اطلاعاتی ایجاد می‌کنند و بهره‌گیری از سواد رسانه‌ای، می‌تواند در کاهش آن نقش مهمی را ایفا کند (ایمان‌زاده، کریمی، فرچپور، ۱۳۹۸). سواد رسانه‌ای با ارتقای بینش صحیح انسان در راستای تمییز موارد صحیح و ناصحیح در انسجام ذهنی افراد نقش مهمی می‌تواند ایفا کند (چو و دیگران، ۲۰۲۴). با توجه به این که فضای مجازی فضای آشفته‌ای است و اطلاعات بدون انسجام ارائه می‌شود، مراقبت فرد از خود در این فضا امری مهم و اساسی است. امروزه خودمراقبتی در فضای مجازی از مباحث مهمی است که مورد توجه اندیشمندان حوزه‌های مختلف علمی شده است (ریگل و دیگران، ۲۰۲۱). خودمراقبتی فرد در فضای مجازی باعث

1. Cho, H., Cannon, J., Lopez, R., & Li, W.

2. Riegel, B., Dunbar, S. B., Fitzsimons, D., Freedland, K. E., Lee, C. S., Middleton, S., ... & Jaarsma, T.

سازماندهی و مدیریت انبوه اطلاعاتی شده (کارسیموس و دیگران، ۲۰۲۳) و این امر می‌تواند در کاهش اضطراب اطلاعاتی انسان نقش مهمی را ایفا کند.

پژوهش حاضر با وجود همکاری خوب اساتید دانشگاه تبریز در بیان تجربیات خود، با محدودیت‌هایی هم برخوردار بوده است. بهره‌گیری صرف از مصاحبه نیمه‌ساختاریافته انفرادی به عنوان ابزار گردآوری اطلاعات و قابل تعمیم نبودن اطلاعات به جامعه بزرگتر، فقدان زمان در دسترس اعضای هیئت علمی به دلایل متعدد از جمله محدودیت‌های پژوهش بود. با توجه به این که اضطراب اطلاعاتی یکی از معضلات و مشکلات فعلی و فراروی افراد است و رشد شتابان فضاهاى مجازى و شبکه‌هاى اجتماعى و ارتباطى به آن دامن زده و خواهد زد، و در قشر اعضای هیئت علمی به دلیل ارتباط مداوم آن‌ها با این ابزارها و فضاها احتمال ابتلا به اضطراب اطلاعاتی بالا خواهد بود، فرهنگ‌سازی و آشنایی افراد به خصوص اعضای هیئت علمی با عوامل مداخله‌گر و پدیدآورنده اضطراب اطلاعاتی، کسب راه‌های مقابله با این نوع اضطراب و مدیریت آن می‌تواند در بهبود عملکرد حرفه‌ای و زندگی فردی این قشر نقش مهمی را ایفا کند. با توجه به این که حرفه هیئت علمی ماهیتاً با دانش ارتباط دارد و بر اساس بیانات مشارکت‌کنندگان این حرفه بیشتر در معرض اضطراب اطلاعاتی است، پیشنهاد می‌شود دوره‌های آموزشی مدیریت دانش و مدیریت دانش شخصی برای اعضای هیئت علمی دانشگاه برگزار شود. بر اساس یافته‌های پژوهش، با توجه به این که اضطراب اطلاعاتی پیامدهای حرفه‌ای، فردی و روانی زیادی می‌تواند به همراه داشته باشد، پیشنهاد می‌شود مراکز مشاوره دانشگاه به شناسایی اساتید و حتی دانشجویان دارای این نوع اضطراب اطلاعاتی پرداخته و با همکاری اساتید حوزه‌های علمی مختلف نظیر دانش‌شناسی و روان‌شناسی به مداخلات مربوط در این زمینه اقدام کند.

سپاسگزاری

نویسندگان بر خود لازم می‌دانند از اساتید دانشگاه تبریز شرکت‌کننده جهت بیان تجربیات خود و از اساتید محترم داور جهت ارزیابی‌های دقیق و ارائه رهنمودهای ارزنده نهایت سپاسگزاری را داشته باشند.

منابع

- ایمان زاده، علی (۱۴۰۱). *سپاس‌آختارگرایی ژیل دلوز و تعلیم و تربیت*. انتشارات دانشگاه تبریز
- ایمان‌زاده، علی؛ کریمی، جواد؛ فرج‌پور بناب، فاطمه (۱۳۹۸). اثربخشی آموزش سواد رسانه‌ای بر کاهش اضطراب اطلاعاتی دانشجویان دانشگاه تبریز. *پژوهش‌های ارتباطی (پژوهش و سنجش)*، ۲۶(۴) (پیاپی ۱۰۰)، ۱۷۳-۲۰۷.

- ایمان زاده، علی؛ بیرام پور باسمنج، نعیمه؛ مرندی حیدرلو، مریم (۱۴۰۳). اضطراب اطلاعاتی و حدود و ثغور آن: مطالعه‌ای به روش مرور سیستماتیک. *فصلنامه بازیابی دانش و نظام‌های معنایی*، ۱۱(۴۱)، ۴۱-۶۰.
- ایمان زاده، علی؛ مرندی حیدرلو، مریم (۱۴۰۳). ارائه مدل مدیریت اضطراب اطلاعاتی دانشجویان دانشگاه تبریز با رویکرد نظریه‌پردازی داده بنیاد. *پژوهشنامه کتابداری و اطلاع‌رسانی*، ۱۴(۱)، ۱۳۱-۱۵۰.
- حسینی، الهه؛ عرفان‌منش، محمدامین (۱۳۹۳). عوامل ایجاد کننده اضطراب در فرآیند اطلاع‌یابی. *تعامل انسان و اطلاعات*، ۱(۳)، ۲۱۶-۲۲۴.
- لواسانی، مسعود غلامعلی (۱۳۸۱). بررسی رابطه متغیرهای فردی با میزان اضطراب رایانه دانشجویان دوره کارشناسی دانشگاه تهران. *مجله روان‌شناسی و علوم تربیتی*، ۳۲(۲)، ۳۳-۵۵.
- نوکاریزی، محسن؛ کاشی، زهرا؛ صنعت جو، اعظم (۱۳۹۶). نقش کتابداران، خدمات اطلاع‌رسانی و میزان سواد اطلاعاتی دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه فردوسی مشهد در کاهش اضطراب اطلاع‌یابی آنان. *کتابداری و اطلاع‌رسانی*، ۲۰(۴)، ۳۰-۵۵.

References

- Abu-Alruz, J., & Khasawneh, S. (2013). Professional identity of faculty members at higher education institutions: a criterion for workplace success. *Research in Post-Compulsory Education*, 18(4), 431-442.
- Al-Youzbaky, B. A., & Hanna, R. D. (2022). The effect of information overload, and social media fatigue on online consumers purchasing decisions: the mediating role of technostress and information anxiety. *Journal of System and Management Sciences*, 12(2), 195-220.
- Bawden, D., & Robinson, L. (2009). The dark side of information: overload, anxiety and other paradoxes and pathologies. *Journal of Information Science*, 35(2), 180-191.
- Blundell, S., & Lambert, F. (2014). Information anxiety from the undergraduate student perspective: a pilot study of second-semester freshmen. *Journal of Education for Library and Information Science*, 261-273.
- Cateddrilla, J., Ebarido, R., Limpin, L., Vega, C. J. D., & Doce, L. J. (2022). Health Anxiety, Information Anxiety, and Internet Self-Efficacy on Cyberchondria among Filipino Young Professionals during the COVID-19 Pandemic. *In 30th International Conference on Computers in Education Conference, ICCE 2022* (pp. 604-610).
- Chudnoff, E. (2015). *Cognitive Phenomenology*. Routledge.
- Cho, H., Cannon, J., Lopez, R., & Li, W. (2024). Social media literacy: A conceptual framework. *New Media & Society*, 26(2), 941-960.
- Clarke, M., Hyde, A., & Drennan, J. (2013). Professional identity in higher education. *The academic profession in Europe: New tasks and new challenges* (pp. 7-21). Springer.
- Conhaim, W. (2001). Review of Information Anxiety 2 [Review of the book Information Anxiety 2, by R. S. Wurman]. *Link-Up*, 18(3), 11-12.
- Dilinika, J. S. (2023). Is Library Anxiety a Real Phenomenon: A Review. *Journal of the University Librarians Association of Sri Lanka*, 26(1), 1-19.
- Dowling, M. (2007). From Husserl to van Manen. A review of different phenomenological approaches. *International Journal of Nursing Studies*, 44(1), 131-142.

- Eklof, A. (2013). Understanding information anxiety and how academic librarians can minimize its effects. *Public Services Quarterly*, 9(3), 246-258.
- Finlay, L. (2012). Debating phenomenological methods. In *Hermeneutic phenomenology in education* (pp. 17-37). Sense Publishers.
- Fox, J. (1998). *Conquering information anxiety: Relief from your data glut*. Retrieved from <http://www.ibt-pep.com/articles/dataglutrelief.doc>
- Hartog, P. (2017). A Generation of Information Anxiety: Refinements and Recommendations. *The Christian Librarian*, 60(1), 44-55.
- Hosseini, E., & Erfanmanesh, M. A. (2014). Sources of anxiety during information seeking process. *Human Information Interaction*, 1(3), 216-224. (in Persian)
- Imanzadeh, A. (1401). *Gilles Deleuze's poststructuralism and education*. Publications of Tabriz University. (in Persian)
- Imanzadeh, A., & Marandi Heidarloo, M. (2024). The Information Anxiety Management Model of the University of Tabriz Students Based of Grounded Theory Approach. *Library and Information Science Research*, 14(1), 131-150. (in Persian)
- Imanzadeh, A., Beirampour Basmenj, N., & Marandi Heidarloo, M. (2024). Information Anxiety and Its Limitations: A Systematic Review Study. *Knowledge Retrieval and Semantic Systems*, 11(41), 41-60. (in Persian)
- Imanzadeh, A., Karimi, J., & Farajpour Bonab, F. (2020). The effectiveness of media literacy education on reducing information anxiety among students of Tabriz University. *Communication Research*, 26(100), 173-207. (in Persian)
- Jiao, Q. G., & Onwuegbuzie, A. J. (2004). The impact of information technology on library anxiety: The role of computer attitudes. *Information Technology and Libraries*, 23(4), 138-144.
- Karsimus, T., Plaami, E., Mäki-Kuutti, A. M., Ekqvist, E., & Kuusisto, K. (2023). Digital Tools to support the implementation of self-care among people with problematic substance use: an integrative literature review. *Finnish Journal of eHealth and eWelfare*, 15(3), 259-275.
- Katopol, P. (2010, October). Information anxiety, information behavior, and minority graduate students. In *Proceedings of the 73rd ASIS&T Annual Meeting on Navigating Streams in an Information Ecosystem*, Volume 47 (pp. 1-2).
- Khotimah, K., & Rusijono, A. M. (2024). Enhancing Metacognitive and Creativity Skills through AI-Driven Meta-Learning Strategies. *International Journal of Interactive Mobile Technologies*, 18(5), 18-31.
- Lavasani, M. G. (2002). The relationship among individual variables with computer anxiety among sample of undergraduate students at Tehran University, *Journal of Psychology and Educational Sciences*, 32(2), 33-55. (in Persian)
- Laverty, S. M. (2003). Hermeneutic phenomenology and phenomenology: A comparison of historical and methodological considerations. *International Journal of Qualitative Methods*, 2(3), 21-35.
- Li, L. (2022). The influence of computer network security data encryption technology on internet anxiety patients. *Psychiatria Danubina*, 34(suppl 1), 675-677.

- Lin, S., Cheng, K., & Chuang, S. H. (2021). Three needs and information anxiety on knowledge purchase intentions across online knowledge platforms. *Behavioral Sciences*, 11(10), 127.
- Naveed, M. A., & Anwar, M. A. (2019). Modeling information anxiety. *Library Philosophy and Practice*, 27-58.
- Naveed, M. A., & Anwar, M. A. (2020). Towards Information Anxiety and Beyond. *Webology*, 17(1).
- Nowkarizi, M., Kashi, Z., & Sanatjoo, A. (2017). The role of librarians, information services and information literacy skills of Ferdowsi University of Mashhad (FUM) graduate students in decreasing their information seeking anxiety. *Library and Information Sciences*, 20(4), 30-55. (in Persian)
- Puhr, R. E. (2023). *Professional Identity of Faculty in Higher Education: Developing a measure to inform faculty development practice and facilitate flourishing*. Doctoral dissertation, UCL (University College London).
- Riddle, L. J. (2012). *Infoglut: Does it hinder the online learning experience of nontraditional students?* (Doctoral dissertation). Northcentral University, Scottsdale, AZ.
- Riegel, B., Dunbar, S. B., Fitzsimons, D., Freedland, K. E., Lee, C. S., Middleton, S., Stromberg, A., Vellone, E., Webber, D. E., & Jaarsma, T. (2021). Self-care research: where are we now? Where are we going? *International Journal of Nursing Studies*, 116, 103402.
- Shi, X. (2022). *Intelligent Relaxation System for Information Anxiety*. Rochester Institute of Technology.
- Steinert, Y., O'Sullivan, P. S., & Irby, D. M. (2019). Strengthening teachers' professional identities through faculty development. *Academic Medicine*, 94(7), 963-968.
- Sugilar, H., Yudhiantara, R. A., & Ramdhani, S. (2024). Analysis of Students' Metacognitive Ability and Meta-skills in Solving Mathematical Problems with Higher-Order Thinking Skills. *MathSciEdu: Journal of Mathematics and Science Education*, 1(1), 39-52.
- Terrile, V. C. (2023). Finding the answers: Community college students' non-Academic information behaviors. Community College. *Journal of Research and Practice*, 47(3), 165-182.
- Todres, L., & Holloway, I. (2006). Phenomenology. In *The Research Process in Nursing*. (eds K. Gerrish & A. Lacey); pp. 224-38. Oxford, Blackwell.
- Tsai, M. J., & Wu, A.-H. (2021). Visual search patterns, information selection strategies, and information anxiety for online information problem solving. *Computers & Education*, 172, 104236.
- Wurman, R. S. (1989). *Information Anxiety*. New York, Doubleday.
- Xu, C., & Yan, W. (2022). The relationship between information overload and state of anxiety in the period of regular epidemic prevention and control in China: a moderated multiple mediation model. *Current Psychology*, 1-18. doi: 10.1007/s12144-022-03289-3